

**TALABA MUOMALA MADANIYATI, O'ZARO MUNOSABATDA
ODOB NORMALARI, TALABA QANDAY AXLOQQA
EGA BO'LISHI KERAK.**

Razzokova Shaxnoza Jurayevna o'qituvchi
Berdiyeva Shohista Salomjonovna
Buxoro innovatsion ta'lim va tibbiyot universiteti
I bosqich psixologiya yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada “munosabat”, “madaniyat”, “ma’naviyat” “barkamollik” tushunchalari to’g’risida alohida adabiyotlarga tayangan holdagi to’g’ri va aniq ma’lumotlar keltirilgan. Shu bilan bir qatorda “madaniyat” “ma’naviyat” tushunchalarining har birini tahlil qilib, misollar bilan aniq va batafsilroq yozib chiqilgan.

Kalit so’zlar: Madaniyat, muomala, talaba, ta’lim-tarbiya, odob-axloq, xulq, shaxs kamoloti, tafakkur.

Аннотация: В данной статье представлена точная и точная информация о понятиях “социальная”, “культура”, “духовность” с опорой на отдельную литературу. В качестве альтернативы,” культура “записывается более четко и подробно с примерами, анализирующими каждое из понятий” духовность”.

Ключевые слова. Культура, обращение, ученичество, национальность-духовность, нравственность.

Muomala madaniyati ko‘pchilik hollarda o‘zaro salom-alik qilish, ahvol so‘rash, oiladagi ahvol bo‘yicha axborotlarga qiziqish ko‘rsatish kabi ko‘rinishlarda namoyon bo‘ladi. Ammo aslida muomala madaniyati – o‘zga insonga bo‘lgan munosabat madaniyati bilan belgilanadi. Faqat salom-alik qilgandagina emas, balki hayot tartibida, har kunlik hayot tarzida insonga ko‘rsatiladigan hurmatli va e‘zozli, samimiy va to‘g‘ri munosabatni anglatadi. ichki madaniyatga ega bo‘lgan odamgina har turli vaziyatlarda har qanday boshqa insonga nisbatan doimiy to‘g‘ri, samimiy va aniq munosabat ko‘rsata oladi. Shaxs ma’naviyatining uzviy bir bo‘lagi muomala madaniyati bo‘lsa, xulq-atvor, odob-

axloq, nutqiy faoliyat tushunchalari uning zahiriga kiradi. Asrlar osha har bir xalqqa xos bo'lgan, milliy-ma'naviy qadriyatlar yuksak madaniyat ramziga aylangan urf-odatlar, yurish-turish, yashash tarzi barchasi kishi shaxsiyatida aks etishi tabiiy.

Talaba muomala madaniyati deganda, biz talabalar va pedagog o'qituvchilar bilan o'zaro munosabatga kirishishni nazarda tutamiz.

Talabalarda madaniyatning shakllanishini baholashga imkon beradigan asosiy belgi, ular tomonidan bilish, anglash, qiymatga yo'naltirilgan va o'zgarish faoliyatida amalga oshiriladigan, shakllangan munosabatlar tizimi bo'lishi kerak. Shu bilan birga, munosabatlar tizimi qanchalik keng va chuqurroq bo'lsa, talabaning kasbiy amalga oshirish doirasi shunchalik boy bo'ladi, uning darajalari ijro etish darajasi, mustaqillik darajasi va javobgarlik darajasidir. Muloqot zamonaviy pedagogikadagi eng ko'p qirrali muammolardan biridir. Ushbu muammoni ma'lum darajada o'rganganiga qaramay, talabalar o'rtasida aloqa madaniyatini shakllantirish masalasi hali ham muhim bo'lib qolmoqda. Ushbu muammo bugungi kunda ayniqsa dolzarbdir. Jamiyat hayotidagi o'zgarishlar fiziologik o'sishning tezlashishiga, ma'lumot olish imkoniyatlarining o'tmishga nisbatan kengroq bo'lishiga, ota-onalarning yuqori ta'lim darajasiga va ularning ijtimoiy faolligiga olib keldi. Yosh avlodni tarbiyalashning muhim muammosi shaxsning o'ziga xos xususiyatlarini shakllantirish bo'lib qolmoqda, ulardan biri muloqot qilish qobiliyatidir. Aloqa madaniyatining etishmasligi odamlar o'rtasidagi munosabatlarning murakkablashishiga olib keladi. Ushbu muammo olimlar tomonidan turli tomonlardan o'rganilgan.

B. F. Lomovning so'zlariga ko'ra, aloqa o'z mazmuniga ega bo'lgan mustaqil toifadir. Muloqot-bu insonning individual mavjudligining o'ziga xos shakllaridan biri, sub'ektning faoliyati va faoliyatining mustaqil shakli. Muloqot natijasida talabaning boshqa odamlar bilan munosabatlari shakllanadi, ma'lumot, kayfiyat va his-tuyg'ular uzatiladi. Bu shuni anglatadiki, aloqa inson faoliyatining eng muhim omillaridan biri bo'lib xizmat qiladi. Ko'plab pedagogik tadqiqotlar

natijalari (I. A. Zimnaya, A. A. Leontiev, A. T. Nurmanov, G. Pirmanova va boshqalar) shuni ko'rsatadiki, ayniqsa ota-onalar, o'qituvchilar, tengdoshlar va boshqa odamlar bilan muloqotda talabaning shakllanishi, dunyoqarashi va uning eng muhim fazilatlari shakllanadi. Talabalar o'rtasidagi aloqa-bu hayotning turli sohalarida: oilada, maktabda, jamoat tashkilotlarida, turli to'garaklarda, tengdoshlar orasida rivojlanadigan ko'p qirrali jarayon. Aynan hayotning ushbu davrida inson muloqotining turli shakllarida amalga oshiriladigan shaxsiy munosabatlarning rivojlanishi sodir bo'ladi. Talabalar oldida turgan hayotiy muhim vazifalarni amalga oshirish bilan bog'liq holda, nafaqat ularning haqiqiy "men" ni bilishi, balki o'zlarini hayotiy istiqbollari, orzu qilingan, kelajakdagi "men" nuqtai nazaridan bilish ham muhimdir. Bu vazifa maktab o'quvchilarining ideallarini shakllantirish bilan bog'liq. Muloqot jarayonida o'zaro ma'lumot, g'oyalar, manfaatlar almashinuvi amalga oshiriladi, buning asosida "sub'ekt-sub'ekt" munosabatlarining yaxlit tizimi rivojlanadi. Talabalar o'rtasidagi muloqot madaniyati-bu talabaning tengdoshlari, o'qituvchilari, ota-onalari bilan mazmunli, hissiy va qimmatli tajriba almashish, birgalikdagi faoliyatni tashkil etish va munosabatlarni shakllantirishda amalga oshiriladigan normalar, qadriyatlar, ehtiyojlar tizimi hisoblanadi.

Prezidentimiz ta'biri bilan aytganda, "Yuksak bilimli, intellektual rivojlangan avlodni tarbiyalash – mamlakatni barqaror taraqqiy ettirish va modernizatsiya qilishning eng muhim sharti" ekan, demak, ilm-fanga, ona vatanga munosabat o'z-o'zidan ma'naviyatli, barkamol inson tarbiyasida muhim va muqim o'rin tutishi muqarrardir. Munosabat, shubhasizki, kishining muomala madaniyatidan kelib chiqadi. Bu esa barkamollik belgisi bo'lgan ta'lim va tarbiyaga, ma'naviyat va ma'rifatga borib taqaladi. Aqlan, ruhan va jismonan sog'lom avlodgina yurtning porloq kelajagidir. Qushning parvozini qo'sh qanotisiz tasavvur qilish mumkin bo'lmaganidek, insonning iqboli va yurt istiqbolini ham ta'lim-tarbiya va ma'naviyat-ma'rifatsiz tushunish, idrok etish mushkuldir. Shu jumladan bizning oily ta'limimiz ham bundan mustasno emas. Men shu oily ta'limning talabasi

bo‘lib shunga amin bo‘ldimki, bu yerda rahbariyat tomonidan bir qancha imkoniyatlar mavjud.

Xulosa o‘rnida shuni aytish kerakki, talabalar jamoada o‘zlarini yaxshi tutishlari, bir birlariga mehr muhabbatlarni oshirish va ilm olayotganda ma’naviy marifiy bilimlarga ega bo‘lishi bugungi kunnig eng dolzarb masalasidir. Demak, har bir talaba qaysi mutaxassis egasi bo‘lishidan qat’iy nazar Vatanga muhabbatli, iymonli, adolatparvar bo‘lishi muhimdir. Bunday fazilatlarini o‘zida kasb etgan yoshlar qanday vaziyatda bo‘lmasin hamma vaqt o‘ziga to‘g‘ri yo‘l tanlay oladi. Mustaqil jamiyatimizning kamol topishida o‘zlarining chuqur bilimlari va adolatli hatti-harakatlarini ko‘nikmaga aylantirishi bunday nufuzli talaba yoshlarning asosiy vazifalaridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati.

1. Mirziyoyev SH.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash – yurt tarqqiyoti va xalq farovonligining garovi.-T.:O‘zbekiston,2017.-32.b
2. Mirziyoyev SH.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz.-T.: O‘zbekiston ,2017.-56b
3. Раматов Ж. С., Ҳасанов, М. Н., & Валиев, Л. А. (2022). Шарқ уйғониш даври мутафаккирларининг сиёсий-ҳуқуқий таълимотлари. (Абу Наср Форобий, Абу Райҳон Берунийнинг сиёсийҳуқуқий қарашлари асосида).
4. Мадалиева З. Ҳуқуқий маданият ва ёшлар.- Т.: “Академия”, 2020. 5-бет.